

QURILISH KORXONALARIDA MOLIVAVIY HOLAT TAHLILINI AMALGA OSHIRISHDA XALQARO YONDASHUVLAR

O'qituvchi: Yahyoyev To'liqin

Talaba: Suyarova Shahzoda

Talaba: Ibodullayev Samandarjon

Annotatsiya. Ushbu maqolada qurilish korxonalarida moliyaviy holat tahlilini amalga oshirish va bunda xalqaro yondashuvlarning o'рни va ahamiyati bo'yicha muallif tomonidan fikr mulohazalar keltirilgan.

Kalit so'zlar. Qurilish korxonalari, moliyaviy holat, tahlil, xalqaro yondashuvlar.

Abstract. In this article, the author's comments on the implementation of the analysis of the financial situation in construction enterprises and the role and importance of international approaches are presented.

Key words. Construction companies, financial situation, analysis, international approaches.

Xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyatidagi iqtisodiy tangliklar, inqirozlar doimo mulk egalari, investorlarni yuzaga kelgan holatlar bo'yicha muhim qarorlar qabul qilishga undaydi. Aks holda, sekin-sekin biznesdagi harakat yakun topadi va korxonalar yopiladi. Erkin iqtisodiyotda, xo'jalik yurituvchi subyektlar va mulk egalari qiziqtiradigan eng muhim masala biznes samaradorligi va faoliyat natijaviyligini baholash, ular moliyaviy holatini tahlil etish masalasidir. Mazkur masala iqtisodiyotning bir maromda rivojlanishida ham muhim hisoblanadi. Shu sababli, bugungi kunda xo'jalik yurituvchi subyektlar boshqaruv apparati oldida bir qancha murakkab ya'ni, mavjud mulkiy holatga, iqtisodiy resurslarning tarkibiy tuzilishi va warning samaradorligi, faoliyatning natijaviyligi, to'lovga qobillik va moliyaviy barqarorligiga baho berish yuzasidan aniq taktik qarorlar tayyorlash bo'yicha qator muammolarga duch kelinmoqda.

Bozor iqtisodiyoti sharoitida korxonalarning inqirozga yuz tutishi va sinishi tabiiy hol sanaladi. Kimki uning shartlari, qoidalari asosida harakat qilmas ekan bu hol albatta muqarrar hisoblanadi. Korxonalar faoliyatidagi inqiroz belgilarini ko'rsatib beruvchi barometr mavjud emaski doimo uning ko'rsatkichi kuzatib turilsa. Bu holat, xo'jalik moliyaviy faoliyati haqidagi reallikni rasmiy tuziladigan va chop etiladigan moliyaviy hisobot ma'lumotlari asosida tizimli tahlil etish orqaligina bilinadi, o'rganiladi xolos.

Korxonada inqiroz belgilar mavjud emas, inqirozning xavf-xatari bor, inqirozli holat mavjud deb xulosa qilish biznesda doimo boshqaruv apparatining e'tiborida turuvchi masaladir. Korxonalar moliyaviy holatidagi tanglikni ham xuddi yuqoridagi

holatga qiyoslash mumkin. Aslida, inqirozning bosh sababi ham korxonalar moliyaviy holatidagi ushbu tanglikka borib taqaladi. Lekin asli, tanglikning sababi va yechimlar moliyaviy holatda emas balki ko'proq subyektlarning ishlab chiqarish faoliyatining quyi bo'g'inlaridadir. Moliyaviy holatda esa ushbu holat oyna singari aks etadi xolos. Yechimi unchalik oson bo'lmagan bunday holatda korxonalar egalari ko'pincha mustaqil maslahatchilarga va analitiklar yordamiga ehtiyoj sezadilar. Negaki, korxonalar moliyaviy holatidagi tanglikni, inqirozni mo'jizaviy formula asosida yoki shunchaki hoxish-istak bilan hal etib bo'lmaydi. Bugungi kunda tobora doirasi kengayib borayotgan jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozi ham korxonalar moliyaviy holatiga sezilarli ta'sir o'tkazmoqda.

Moliyaviy holatni bilish orqali biznesning ko'lamdorligiga, faoliyat samarasi va natijaviyligiga, aktivlar va ularning manbalanishidagi real holatga, subyektlarning bozordagi va ishdagi aktivlik darajasiga, mablag'lar aylanuvchanligi, to'lovga qobillik va qodirlik darajasiga, salohiyat darajasiga baho berish mumkin. Moliyaviy tahlilni zaruriyatini yana shu bilan izohlash mumkinki korxonalar moliyaviy holatini tahlil etish orqali nafaqat mavjud holat yuzasidan axborot olinadi, balki uni yaxshilash, yo'l qo'yilgan xato va kamchiliklarni oldini olish, mavjud tanglik holatidan chiqish yo'llarini ko'rsatib berish, rivojlanishning istiqboldagi ko'rsatkichlarini bashoratlash imkoni ham tug'iladi.

Respublikamiz iqtisodiyotida xorijiy investitsiyalarning ahamiyati va o'rnini shu bilan izohlash mumkinki, ularning kiritilishi ishlab chiqarishga yangi texnologiyalarni joriy etishni, texnik yangilash, mahsulotlar sifatini oshirish va uni jahon bozoriga olib chiqish, iqtisodiy o'sish sur'atlarini tezlashtirish imkonini beradi. Tashqi investitsiya yuzasidan puxta qonunchilik tizimini yaratilganligi, respublikamizdagi ijtimoiy muhitni yaxshiligi, undagi tinchlik va osoyishtalik, arzon mehnat va moddiy resurslarning mavjudligi, mamlakatimizning geografik muhim hududda joylashganligi xorijiy investitsiyalarni jalb etishga, qo'shma korxonalarni ko'plab ochilishiga zamin yaratmoqda.

Ushbu bosqichda zarur hujjatlar to'planadi, ma'lumotlar texnik-iqtisodiy ko'rsatkichlarning tahliliy jadvaliga tuziladi, bu ham joriy hisobot ma'lumotlarini, ham qurilish tashkilotining ishlab chiqarish-xo'jalik faoliyatini sifatli baholash imkonini beruvchi maxsus hisob-kitob tavsiflarini o'z ichiga oladi. Shundan so'ng, ishlab chiqarish resurslarini o'zaro bog'liq baholash omil modellari yordamida amalga oshiriladi (tashkilotning iqtisodiy xususiyatlarini omilli tahlil qilishning turli usullari qo'llaniladi), zaxiralar va muhim nuqtalar aniqlanadi, keyingi diagnostika uchun tavsiya etiladi. Shundan so'ng, qurilish-montaj ishlarining tugallangan qiymati tahlil qilinadi va xarajatlarning ortishi yoki tejalishi aniqlanadi.

Keyin korxonada foydasining tahlili o'tkaziladi, shu jumladan o'zgartirilgan foyda va zarar to'g'risidagi hisobot doirasidagi umumiy foyda tahlili, shuningdek mahsulot, ishlar va xizmatlarni sotishdan olingan foydaning batafsil tahlili.

Qurilish tashkilotlarida moliyaviy tahlilning asosiy vazifalari moliyaviy-iqtisodiy holatni aniqlashdan iborat; ma'lum vaqt oralig'ida moliyaviy holatdagi o'zgarishlarni aniqlash; moliyaviy-iqtisodiy holatga ta'sir etuvchi asosiy omillarni aniqlash; ichki zaxiralarni aniqlash va ulardan foydalanish orqali moliyaviy holatni mustahkamlash.

Moliyaviy tahlilning asosiy yo'nalishlari - tashkilotning to'lov qobiliyati va likvidligini tahlil qilish va aylanma mablag'lardan foydalanish samaradorligini tahlil qilish; korxonaning moliyaviy barqarorligi ko'rsatkichlarini tahlil qilish. Davlatni tahlil qilish tashkilotning to'lov qobiliyatini (likvidligini) mutlaq qiymatlarda baholashdan boshlanadi. Buning uchun korxonaning aktivlari likvidlik darajasiga ko'ra, majburiyatlari esa ularni to'lashning dolzarbligi darajasiga ko'ra bo'linadi.

To'lov qobiliyati - bu korxonaning uzoq muddatli majburiyatlarini to'lash qobiliyati. Shunday qilib, tashqi majburiyatlardan ko'ra ko'proq aktivlarga ega bo'lgan tashkilot to'lovga qodir.

Likvidlik - bu tashkilotning majburiyatlarini uning aktivlari bilan qoplash darajasi, uning pulga konvertatsiya qilish muddati majburiyatlarni to'lash muddatiga to'g'ri keladi. Boshqacha qilib aytganda, agar tashkilot joriy aktivlarni sotish orqali o'zining qisqa muddatli majburiyatlarini bajarishga qodir bo'lsa, likvid hisoblanadi.

Hozirgi vaqtda muvozanat tuzilmasini tiklashga qaratilgan barcha kompleks chora-tadbirlar orasida ularning ko'pchiligi cheklangan qo'llaniladi. Bu maqsadli moliyalashtirish, jamg'arish va iste'mol fondlari hisobidan o'z mablag'lari manbalarini ko'paytirish imkoniyatini nazarda tutadi. Uzoq muddatli kreditlar va ssudalarni olish imkoniyati haqida ham shunday deyish mumkin.

Qurilish tashkiloti uchun ma'lumot manbalari buxgalteriya balansi va moliyaviy natijalar to'g'risidagi hisobotdir. Qurilish tashkilotlari balans ko'rsatkichlarini faktorli tahlil qilish imkoniyati bilan tavsiflanadi, shu jumladan hisobotda ko'rsatiladigan parametrlar darajasini tashkil etgan birlamchi hujjatlar.

Qurilish kompaniyasining moliyaviy holatini o'rganish bo'limlaridan biri moliyaviy natijalarni, loyihalarning rentabelligini va umuman korxonani tahlil qilishdir.

Qurilishda ma'lumotlar har bir operatsiya turi uchun o'rganiladi, shu jumladan. xizmatlar va moddiy yordamchi ishlab chiqarishni, sotish narxlarini to'liq tahlil qilish. Yuqorida aytib o'tilganlarga qo'shimcha ravishda, qurilish kompaniyalari uchun firma qiymati tushunchasi katta ahamiyatga ega. Ushbu g'oyaga ko'ra korxonaning mulkiy holati, to'lov qobiliyati, likvidlik darajasi, tadbirkorlik faolligi, kapital tarkibi va moliyaviy barqarorligi, rentabellik darajasi baholanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Qudratov T.Q., Ibragimov M. Iqtisodiy tahlil. O 'quv qo'llanma. II nashr. - Toshkent «Ilm-Ziyo», 2008
2. Qudratov T.Q. Iqtisodiy tahlil nazariyasi. Muammoli leksivalar kursi. - Samarqand, 2004.
3. Pardayev M.Q. Iqtisodiy tahlil nazariyasi. Darslik. - Samarqand. «Zaratshon», 2001.
4. Чернявская, С. А. Роль ревизии в управлении предприятием / С. А.Чернявская, Булах А.П., Шмыгленко Е.Н. // Сборник: Пути повышения эффективности экономической и социальной деятельности кооперативных организаций. Материалы X Международной научно-практической конференции. 2015. С.30-34.
5. Чернявская, С. А. Автоматизация первичного учета во вспомогательных производствах / Политематический сетевой электронный научный журнал Кубанского государственного аграрного университета. 2006. № 19. с. 68-72.